

Riigikogu liikme heast tavast ja näidiskaasustest

Riigikogu XII koosseisu juhatuse nõupidamisel fraktsioonide esindajatega 17. detsembril 2014. aastal (vanemate kogu protokoll nr 4) kiideti heaks **Riigikogu liikme hea tava**¹ (edaspidi *hea tava*), mis otsustati avaldada ka Riigikogu XIII koosseisu töö alguseks valmiva „Riigikogu liikme käsiraamatu“ osana.

Korruptsioonivastane erikomisjon arutas hea tava oma 12. ja 26. jaanuari 2015. aasta istungitel ning otsustas selles toodud põhimõtete näitlikustamiseks töötada välja ja avaldada Riigikogu veebilehel näidiskaasused võimalikest huvide konflikti situatsioonidest. Lisame ka asjaomased käitumissoovitused, et Riigikogu uue koosseisu liikmed teaksid hea tavaga seotud asjaoludele tähelepanu pöörata.

Soovituste väljatöötamisel on lähtutud korruptsioonivastase seaduse põhimõtetest ja hea tava järgmistest punktidest:

- *Riigikogu liige väldib olukordi, kus võib kahtluse alla sattuda tema otsuste erapooletus ja tekkida erahuvide teenimise mulje.*
- *Riigikogu liige hoidub aktsepteerimast tavapärasest suuremat külalislahkust, mis võib kahtluse alla seada tema aususe, õigluse ja erapooletuse ning põhjustada konflikti ametikohustuste ja erahuvide vahel.*
- *Riigikogu liige ei võta vastu kingitusi ega teeneid, mis on seotud tema tööga ja ületavad tavapärase viisakuse piirid ning mis ei tulene diplomaatias või rahvusvahelistes suhetes üldtunnustatud tavadest ega ole seadusega lubatud annetused.*
- *Riigikogu liige ei lase isiklikel huvidel mõjutada oma tööd. Juhul, kui Riigikogu liikmel on menetletava eelnõu või vastuvõetava otsusega seotud huvisid, mis ei ole kajastatud majanduslike huvide deklaratsioonis, kuid mis võivad seada kahtluse alla tema objektiivsuse, siis annab ta neist teada enne arutelu.*
- *Riigikogu liikmel on õigus küsida nõu Riigikogu korruptsioonivastasest erikomisjonist komisjoni pädevusvaldkonnas. Teisi vaidlusi tekitanud küsimusi arutab Riigikogu liige fraktsioonis. Erikomisjon arutab ka selliseid oma pädevusvaldkonda kuuluvaid juhtumeid, kui on tekkinud kahtlus, kas Riigikogu liige on käitunud sobival ja vastavuses hea tavaga.*

¹ Tekst avalikustatud Riigikogu veebilehel aadressil: <http://www.riigikogu.ee/index.php?id=181665>

Asjaolud	Käitumisjuhis	Selgitus
Seaduseelnõu arutelu Riigikogu komisjonis Komisjon menetleb raudteeseaduse eelnõu. Üks komisjoni liige on eraraudtee omanik ja teemat hästi valdav isik. Sellest lähtuvalt määrab komisjon selle liikme juhtivkomisjoni poolseks ettekandjaks ja komisjoni menetlust vedavaks isikuks.	Informeerib komisjoni oma osalusest	Menetluse läbipaistvus ja erapooletus on otseselt ja oluliselt ohustatud. Võib tekkida kahtlus komisjoni liikme isiklikust materiaalsest huvitatusest endaga seotud ettevõtte suhtes. Komisjoni liikme avaldus kantakse protokollis. On tungivalt soovitatav, et komisjoni liige ei osaleks eelnõu menetlemise juhtrollis ning et teda asendaks eelnõu menetlemisel komisjoni istungitel fraktsiooni teine liige. Kuna seadus on üldakt, juriidiline kohustus taandamiseks puudub.
Seaduseelnõu arutelu Riigikogu komisjonis Komisjoni menetluses on riigihangete seaduse eelnõu. Komisjoni liige, kes määratakse juhtivkomisjoni poolseks ettekandjaks ja eelnõu eest vastutavaks isikuks, on osalenud temale kuuluva ettevõtte kaudu erinevatel riigihanke menetlustel.	Informeerib komisjoni oma varasemast tegevusest	Võimalik, et komisjoni liiget ei tajuta erapooletuna seoses tema varasema tegevusega ja seotusega eraettevõtlusega. Komisjoni liikme avaldus kantakse protokollis. Taandamine ei ole vajalik, kui komisjoni liige ei ole aktiivselt tegev ettevõtluses ja ei plaani asuda aktiivselt ettevõtlusega tegelema ning eriti juhul, kui eelnõu on üldist laadi (s.o mitte konkreetset sektorit mõjutav eelnõu). Kuna seadus on üldakt, juriidiline kohustus taandamiseks puudub.
Seaduseelnõu arutelu Riigikogu komisjonis Komisjon menetleb Meresõiduohutuse seaduse eelnõu. Komisjoni liige on märkimisväärse hulga Tallinki	Informeerib komisjoni aktsiate omamisest	See puudutab otseselt äriühingu tuluseid, mis mõjutab aktsionäri dividenditulust. Komisjoni liikme avaldus kantakse protokollis. On tungivalt soovitatav, et komisjoni liiget asendaks

aktsiate omanik. Seaduse menetlemise käigus toimub arutelu sadamatasude määramise üle seoses reisilaeva asendamisega, mis võib kaasa tuua äriühingu kulude suurenemise või vähenemise.		eelnõu menetlemisel komisjoni istungitel fraktsiooni muu liige. Kuna seadus on üldakt, juriidiline kohustus taandamiseks puudub.
Sõiduki rentimine Riigikogu liige üürib (kasutusrendileping) oma lähisugulaselt (isalt) või isale kuuluvalt ettevõtelt autot ning taotleb Riigikogu Kantseleilt sõiduki üürikulude hüvitamist.	Ei tohi lepingut sõlmida	Võib tekkida kahtlus, et sellisel juhul valitakse mitte kõige otstarbekam ega soodsam leping, vaid soovitakse sugulussuhtes olevatele isikutele osutada materiaalselt abi.
Sponsorsõiduki kasutamine Riigikogu liige on MTÜ juhatuse liige ja kasutab MTÜ-le sponsori korras antud sõidukit. Sõidukil on selle MTÜ reklaamid ja logo.	Täpsustada lepingu tingimusi ja kasutamise jätkamisel reklaamid ning logo autolt eemaldada	Iga juhtumit tuleb käsitleda eraldi. Auto kasutamise jätkamisel on vajalik veenduda, et MTÜ ja MTÜ sponsori huvid ning Riigikogu liikme töö vahel ei tekiks huvid konflikti (sh näilist). Vastupidisel juhul peaks auto kasutamisest loobuma.
Seaduseelnõu arutelu Riigikogu komisjonis Riigikogu komisjoni meneluses on alkoholiaktsiisi muutmise eelnõu. Komisjoni liikmetega või komisjoni esimehega tulevad küsimust arutama suure alkoholitootja esindajad. Tervituse käigus soovitakse RK liikmetele üle anda selle tootja toodangut – 4 pudelit likööri.	Ei või vastu võtta	Tegu on parlamendiliikme ametikohustustega seostatava soodustusega. Antud asjaoludel ei ole tegu tavapärase viisakusavaldusega, vaid korruptiivse soodustusega ja sellest tuleb keelduda. Kui pudelid võetakse vastu ja nende vastuvõtmine on seostatav komisjoni liikme ametikohustustega, võivad olla täidetud altkäemaksu koosseisu tunnused.
Riigikogu liikme sünnipäev Riigikogu liikme sünnipäeval toob endine kolleeg kohalikust omavalitsusest kingituseks	Võib vastu võtta	Kui soodustus ei ole seostatav ametikohustustega, vaid sõpruse või tavapärase viisakusavaldusega, võib kingi vastu võtta ilma

šokolaadikarbi.		teavitamiskohustuseta. Siiski peab Riigikogu liige teadlikult välistama võimaluse, et tema ametialane tegevus ei mõjutaks endist kolleegi või kõnealust omavalitsust. Kui kingituse eesmärk (isegi sünnipäeva puhul) on riigikogu liiget mõjutada ühel või teisel viisil käituma, võib olla tegu altkäemaksuga.
Maiustused tootjalt Riigikogu liikmetele Suur maiustuste tootja saadab jõulude ajal Toompea lossi 101 kommikotti, adresseeritud Riigikogu liikmetele.	Võib vastu võtta Ei või vastu võtta, kui parlamendis oleks menetluses sel perioodil nt magusaaktsiisi kehtestamise eelnõu	Kingitus ei ole seostatav ametikohustustega, pigem tavapärase viisakusavaldusega. Tõenäoliselt ei mõjuta see Riigikogu liiget tema otsuste tegemisel, sest selle väärtus on väike ja ei ole väga tõenäoline, et parlamendi pädevuses oleks soodustada kuidagi maiustuste tootja äri.
Kingitus komisjonile väliskülaliselt Riigikaitsekomisjoni kutsel saabub komisjonile külla Soome vastav komisjon. Kohtumise käigus antakse Eesti komisjoni esimehele üle miniatuurne mõõk, millel graveering „Eesti riigi kaitseks“.	Võib vastu võtta	Tegemist on kollektiivorganile, mitte konkreetsele isikule tehtud kingitusega. Komisjon otsustab, kas kingitus väärib püsivat säilitamist ja eksponeerimist või antakse kokkuleppel kantselei ametnikega hoiule mõnda teise ruumi.
Riigikogu esimehe juubel Riigikogu esimehe juubelil annab kantselei direktor talle kantselei nimel koos lilledega üle väikese kunstiteose.	Võib vastu võtta	Kingitus juubeli puhul jääb tavapärase viisakusavalduse piiridesse.
Majutuskulude tasumine I Saksa parlamendi Eesti sõprusgrupp kutsub külla Eesti parlamendi vastava grupi liikmed. Saksa pool katab Eesti külaliste majutuskulud	Võib vastu võtta	Hüve on seostatav Riigikogu liikme ametikohustustega ja jääb tavapärase viisakusavalduse piiridesse ja käsitletav rahvusvahelise suhtluse tavana. Teavitamine eraldi pole vajalik, sest juhatusel on välislähetuse otsuse tegemisel

		majutuskulude tasumine kutsuja poolt teada.
Majutuskulude tasumine II Riigikogu komisjonil toimub väljasõiduistung metsandusega seotud teemal. Valdkonnaga seotud eraõiguslik juriidiline isik teeb ettepaneku tasuda komisjoni liikmete majutus- ja toitlustamiskulud.	Ei või vastu võtta	Kulude tasumine on seostatav Riigikogu liikme ametikohustustega ja väljub tavapärase viisakusavalduse piiridest. Tegemist võib olla korruptiivse tuluna määratletava soodustusega.